

לִיצְחָק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְאַבְרָהָם, רַק שָׁזָה הוֹכִיחַ אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרֵאשׁוֹנָה.

בֵּא רָאָה, כְּתוּב כִּי אִמְרַתִּי רַק אֵין יִרְאת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִשּׁוּם כֶּף אִמְרַתִּי אַחֲתִי הִיא, כְּדִי לְהַדְבִּיק בְּשִׂכְנָהּ, שְׂכַתוֹב אָמַר לְחֻכְמָה אַחֲתִי אֶת. מָה הִטְעַם? מִשּׁוּם שִׁבְחָם לֹא הִיָּתָה אֲמוּנָה. שְׂאֵם נִמְצָאָה כְּהֵם אֲמוּנָה, לֹא הָיָה צְרִיךְ, אֲבָל מִתּוֹךְ שְׂלֹא הִיָּתָה בְּיַעֲקֹב אֲמוּנָה אָמַר כֶּף, וּמִשּׁוּם כֶּף אָמַר, כִּי אִמְרַתִּי רַק אֵין יִרְאת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה. אֵין יִרְאת אֱלֹהִים, זֶה הָאֲמוּנָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִשּׁוּם שְׂלֹא שׁוּרָה הַשְּׂכִינָה מִחוּץ לְאַרְץ הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אֵין יִרְאת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה, שָׁזָה לֹא מְקוּמוֹ וְלֹא שׁוּרָה כְּאֵן. וְיִצְחָק הַחֲזִיק בּוֹ בְּאֲמוּנָה, שְׂרָאָה שְׁהִנָּה הַשְּׂכִינָה שׁוּרָה כְּתוּב אֶשְׁתּוּ.

וַיְצַו אַבְיִמְלֵךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר הַנִּגְעַע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת בֵּא רָאָה כִּמְהָ מֵאֲרִיף לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרַשְׁעִים מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַחֲסֵד שֶׁעָשָׂה עִם הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהָרִי מִשּׁוּם זֶה לֹא שְׁלִטוֹ בְּיִשְׂרָאֵל עַד לְאַחַר דּוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים. יָפָה עָשָׂה אַבְיִמְלֵךְ שֶׁעָשָׂה חֲסֵד עִם יִצְחָק שְׂאֵמֶר לוֹ (לְאַבְרָהָם) הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב כְּעֵינֶיךָ שָׁב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, חֲבַל עַל הַרְשָׁעִים שֶׁחֲסָדָם אֵינוֹ שְׁלֵם. בֵּא רָאָה, עֶפְרוֹן אָמַר בְּהִתְחַלָּה, (בְּרֵאשִׁית כג) אֲדֹנָי שְׂמַעֲנִי הַשְׁדָּה נִתְתִּי לָךְ וְהִמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נִתְתִּיָּהּ וְגו'. וְאַחַר כֶּף אָמַר, אֶרְץ אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל כֶּסֶף וְגו'. וְכְתוּב וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן וְגו', עֵבֶר לְסַחֲרָה. אֶף כְּאֵן כְּתוּב בְּרֵאשׁוֹנָה

אַבְיִמְלֵךְ לִיצְחָק וַיֹּאמֶר וְגו'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, יְאוֹת הָיָה אַבְיִמְלֵךְ לְמַעַבְד לִיצְחָק כְּמָה דְעַבְד לְאַבְרָהָם, בַּר דְּהָא אוֹכַח לִיהַ קְדָשָׁא כְּרִיף הוּא בְּקַדְמֵיתָא.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב כִּי אִמְרַתִּי רַק אֵין יִרְאת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה, אָמַר רַבִּי אֲבָא, בְּגִין כֶּף אָמַר אַחֲתִי הִיא, בְּגִין לְאַתְדַּבְּקָא בְּשִׂכְנָתָא, דְּכְתִיב, (מְשִׁלִּי ז) אָמַר לְחֻכְמָה אַחֲתִי אֶת. מָאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּבָהוּ לֹא הָיָה מְהִימְנוּתָא, דְּאִי מְהִימְנוּתָא אֶשְׁתַּכַּח בְּיַנְיָהּ, לֹא הָיָה אֶצְטְרִיף. אֲבָל מְגוֹ דְּלֹא הָיָה בְּיַנְיָהּ מְהִימְנוּתָא, אָמַר הַכִּי. וּבְגִין כֶּף אָמַר (בְּרֵאשִׁית כ) כִּי אִמְרַתִּי רַק אֵין יִרְאת אֱלֹהִים (דף קמא ע"א) בְּמָקוֹם הַזֶּה. אֵין יִרְאת אֱלֹהִים, דָּא מְהִימְנוּתָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּגִין דְּלֹא שְׂרִיא שְׂכִינָתָא לְבַר מֵאֲרַעָא קְדִישָׁא וְעַל דָּא אֵין יִרְאת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה, דְּלֹאוֹ אַתְרִיהַ הוּא, וְלֹא שְׂרִיא הֶכָא. וְיִצְחָק אַתְתַּקַּף בֵּיהַ בְּמְהִימְנוּתָא, דְּחֻמָּא דְּהָא שְׂכִינָתָא גּוֹ אַתְתִּיהַ שְׂרִיא.

וַיְצַו אַבְיִמְלֵךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר הַנִּוּגַע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת (בְּרֵאשִׁית כו).

תָּא חֲזִי, כִּמְהָ אוֹרִיף לְהוּ קְדָשָׁא כְּרִיף הוּא לְרַשְׁיַעֲיָא, בְּגִין הוּא טִיבוֹ דְעַבְד עִם אַבְהָן קָמָאִי. דְּהָא בְּגִין דָּא לֹא שְׁלִיטוֹ בְּהוּ יִשְׂרָאֵל עַד לְבִתְרַ דְּרִין בְּתֵרָאִין. יְאוֹת עַבְד אַבְיִמְלֵךְ, דְעַבְד טִיבוֹ עִם יִצְחָק, דְּאָמַר לִיהַ (בְּרֵאשִׁית כ)

הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב כְּעֵינֶיךָ שָׁב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, חֲבַל עַלִּיָּהּ דְרַשְׁיַעֲיָא, דְטִיבוּתָא דְלְהוֹן לָאו אִיהוּ שְׁלִים, תָּא חֲזִי, עֶפְרוֹן בְּקַדְמֵיתָא אָמַר, (בְּרֵאשִׁית כג) אֲדֹנָי

שְׂמַעֲנִי הַשְׁדָּה נִתְתִּי לָךְ וְהִמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נִתְתִּיָּהּ וְגו'. וְלְבִתְרַ אָמַר,

הנה ארצי לפניך וגו', ואחר כך אמר לו לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר לו רבי אלעזר, זה החסד שעשה עמו - שלא לקח משל אבימלך כלום, ושלחו עם כל ממונו, ואחר כך הלך אחריו לכרות עמו ברית.

ואמר רבי אלעזר, יפה עשה יצחק, שהרי משום שידע את סוד החכמה השתדל וחסר באר מים, כדי להתחזק באמונה כראוי. כן אברהם השתדל וחסר באר מים [וכו' יצחק]. יעקב מצא אותה מתקנת וישב עליה, וכלם הלכו אחריו והשתדלו, כדי להתחזק באמונה השלמה כראוי.

וכעת ישראל מתחזקים בו בסודות של מצוות התורה, כמו שכל יום ויום מתחזק אדם בציצית, שהיא מצוה, ואדם מתעטף בה. כך גם בתפלין שמניח על ראשו ובזרועו, שהוא סוד עליון כראוי, משום שהקדוש ברוך הוא נמצא באדם שמתעטף בו בתפלין ומתעטף בציצית, והכל סוד האמונה העליונה.

ועל כן, מי שלא מתעטף בנה ולא מתעטף להתחזק בתפלין בכל יום, דומה לו שאין שורה עמו האמונה, וסר ממנו פחד רבונו, ותפלתו אינה תפלה כראוי. ומשום כך היו האבות מתחזקים בתוך האמונה העליונה, משום שבאר העליונה של סוד האמונה השלמה שורה בו.

ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה נח) ונחך ה' תמיד והשביע

(בראשית כג) ארץ ארבע מאות שקל כסף וגו', וכתוב (בראשית כג) וישקול אברהם לעפרון וגו', עובר לסוחר. אוף הקא, פתיב בקדמיתא, הנה ארצי לפניך וגו'. ולבתר אמר לו, (בראשית כו) לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר ליה רבי אלעזר, דא הוא טיבו דעבד עמיה, דלא נסיב מדיליה אבימלך כלום, ושדריה בכל ממוניה, ולבתר אזל בתריה, למגזר עמיה קיים.

ואמר רבי אלעזר, יאות עבד יצחק, דהא בגין דיידע רזא דחכמתא, אשתדל וחסר בירא דמיין, בגין לאתתקפא במהימנותא כדקא יאות. וכן אברהם אשתדל וחסר בירא דמיא (וכו' יצחק), יעקב אשפח ליה מתתקן, ותיב עליה וכלהו אזלו בתריה, ואשתדלו בגין לאתתקפא במהימנותא שלימתא כדקא יאות.

והשתא ישראל אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא, כגון דכל יומא ויומא אתתקף בר נש בציצית דאיהו מצוה, ובר נש אתעטף ביה. הכי נמי בתפלי דמנח ארישיה ובדרועיה, דאינון רזא עלאה כדקא חזי. בגין דקדשא בריך הוא אשתפח ביה בבר נש דאתעטר ביה בתפלוי ואתעטף בציצית, וכלא רזא דמהימנותא עלאה.

ועל דא, מאן דלא אתעטף בהאי, ולא אתעטר לאתתקפא בתפלי בכל יומא. דמי ליה דלא שריא עמיה מהימנותא, ואתעדו מגיה דחילו דמאריה, וצלותיה לאו

צלותא כדקא יאות. ובגין כך אבהן הוו מתתקפי גו מהימנותא עלאה, בגין דבירא עלאה דרזא דמהימנותא שלימתא שריא ביה.

ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו', (בראשית כו) רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה